

usmerjeno bolj realistično, v življenje, kot sam pravi, ali bolj humanistično, v smeri vrline (Aristotel, 2010: 662), in naj torej zavrača vse, kar preprečuje doseganje vrline, posebej še ponižujoče delo telesa in vsako vrsto telesne ali intelektualne specializacije: »Velika razlika je tudi v tem, zakaj nekdo nekaj počne ali se uči. Če namreč nekaj počne zavoljo samega sebe ali zavoljo prijateljev ali zaradi vrline (*areté*), to ni nevedno svobodnega človeka, tisti, ki kot to isto počne zaradi drugih, pa bi lahko pogosto ustvaril vtis, da opravlja delo dninarja ali sužnja.« (ibid.: 664)

Po Aristotelovem prepričanju je do sreče, do najvišjega možnega stanja oziroma do samoizpolnitve, možno priti le v prostem času (*scholé*) (Aristotel, 2002: 315–317). Vse delo in opravila, vse človekove aktivnosti morajo biti usmerjene v to, da bi mu omogočale, da bi v prostem času doživel najvišjo stopnjo življenja, ki je zanj možna (Aristotel, 2010: 666–667); ta obstaja v čisti intelektualni dejavnosti (*theoría*), ki dejansko pomeni nezainteresirano iskanje modrosti in znanja in ne vsebuje zgolj študija in raziskovanja, ampak tudi ustvarjalna prizadevanja na področju umetnosti in književnosti ter užitek, ki sledi spoštovanju popolnega in lepega (cf. Curtis & Boulwood, 1970: 42). Izobraževanje obstaja istočasno v oblikovanju (razvijanju) moralnega in duhovnega, pri čemer je treba upoštevati naslednje principe (Aristotel, 2010: 663–664):

- Od koristnih stvari se je treba učiti (nujno) potrebne.
- Tudi nekatere svobodne umetnosti in znanosti se morejo učiti do neke mere.
- Ne v teoriji ne v praksi pa ne sme biti nič početo zaradi dobička ali plačila, saj to oropa duha prostega časa in ga poniža.

Program encikličnega izobraževanja je imel v bistvu dve funkciji, namreč državljansko vzgojo in neke vrste pripravo za nadaljevanje izobraževanja. Ločevanje med svobodnimi in nesvobodnimi dejavnostmi, kakor jih je opredelil Aristotel v 8. knjigi *Politike*, je ključno v kontekstu opredeljevanja pojma, namena in vsebin encikličnega izobraževanja. Znanje in veščine, katerih namen ni pridobitev vrline, je Aristotel poimenoval obrtniško, mednje prišteva tudi mezдно delo – vse to odzema mišljenju prosti čas.

Stari Rim

Rimljani so v skladu s svojo pragmatično, utilitarno usmerjenostjo pripravili na življenje, tj. poklic, že od najstarejših časov predpostavljali vsakršnemu osebnemu razvoju (cf. Marrou, 1965; Reble, 2004). Značilno za Rim je, da je šele v 2. stol. pr. n. št. začel sprejemati grško znanje, vzgojni koncept in terminologijo – grško besedo *téchne* so tako prevedli